

TITUS BRANDSMA

Maria

Een trinitaire theologie

SJIBBOLET ▾ AMSTERDAM ▾ MMXX

*Deze uitgave kwam tot stand dankzij
de medewerking van het Titus Brandsma Instituut
en het Nederlands Carmelitaans Instituut.*

© 2020 Uitgeverij Sijbolet, Amsterdam

Oorspronkelijke titel: *Maria in haar verhouding
tot de Drie Goddelijke Personen*. Niet eerder
gepubliceerde voordracht van Titus Brandsma gehouden
tijdens de Mariale Dagen te Tongerlo in 1936.
Uitgave gebaseerd op het typoscript, Nederlands
Carmelitaans Instituut TBA OP84.015.

Inleiding en
‘Leven & werk van Titus Brandsma’:
I.M.K. Bocken

Niets in deze uitgave mag worden verveelvoudigd
en/of openbaar gemaakt worden zonder de voorafgaande
schriftelijke toestemming van de uitgever.

*No part of this book may be reproduced
without the written permission of the publisher*

Boekverzorging
René van der Vooren, Amsterdam

ISBN 978 94 9111 044 3 | NUR 700

Inhoud

INIGO BOCKEN

Inleiding – De mariale filosofie
van Titus Brandsma

9

TITUS BRANDSMA

Maria in haar verhouding tot de
Drie Goddelijke Personen

27

Leven & werk
van Titus Brandsma

53

waar zij paradigmatisch voor staat, als diegene die zich door het concrete leven bewust wordt van de aanwezigheid van het goddelijke in haar — is niets minder dan het antwoord van Brandsma op de crisis die hij in de jaren dertig van de twintigste eeuw constateert.

*Titus Brandsma's
mariologie*

De vraag wie Maria is, is voor Brandsma daarom ook een filosofische vraag, zij het met een sterk theologische dimensie. Het is een vraag die Brandsma niet pas in 1932 bezighoudt. Zijn hele actieve leven heeft Brandsma teksten over Maria geschreven. De catalogus van Brandsma's gepubliceerde en ongepubliceerde teksten laat zien dat hij alles bij elkaar 131 teksten over Maria (en over de verschillende wijzen om haar te vereren) geschreven heeft. Dat de vraag naar Maria voor hem ook deze actuele algemene betekenis heeft, wordt echter misschien wel het meest duidelijk in een tekst die vier jaar na de diesrede tot stand kwam, een voordracht die Brandsma gehouden heeft voor het Mariacongres in Tongerlo. In geen andere tekst heeft Brandsma een zo systematische werkwijze aan de dag gelegd als in deze lezing, onder de titel 'Maria in haar verhouding tot de Drie Goddelijke Personen'. Opmerkelijk is het dat deze tekst nooit gepubliceerd werd. Het was Titus Brandsma zelf die de tekst voor publicatie heeft teruggetrokken.

Uit de nagelaten correspondentie weten we dat het Brandsma's vriend en mentor, de karmeliet Hubertus Driessen, was die zijn medebroeder onder druk zette om het stuk niet te publiceren. Te veel wordt er gesuggereerd, aldus Driessen, dat Maria deel uitmaakt van de triniteit, dat ze misschien zelfs iets als een vierde persoon van de triniteit zou zijn. Driessen laakt in zijn schrijven ook de hoogdravende en abstracte toon die Brandsma in zijn tekst aanslaat. Dit werk is volgens Driessen te hoog gegrepen voor iemand als Brandsma, die zich tot dan toe vooral met de geschiedenis van de mystiek en de Moderne Devotie had ingelaten. Laat dit werk maar over aan de echte theologen, dat is de boodschap die Driessen aan zijn tien jaar jongere medebroeder lijkt te willen overbrengen. En zoals dit al een aantal keren eerder was gebeurd, volgt Brandsma ook nu de raad van zijn vriend op.⁴

Driessen heeft wel een punt wat betreft de stijl. De mariale rede heeft allerm minst de door eenvoud glanzende straalkracht (om een van Titus Brandsma's lievelingswoorden te gebruiken) die men wel in de diesrede kan vinden. De tekst is stroef en slaat een

4 Al in 1906 had Driessen Brandsma de raad gegeven zich niet al te zeer met hoogdravende onderwerpen bezig te houden en dit naar aanleiding van twee kunsttheoretische artikelen van de hand van Brandsma over het wezen van de schoonheid. En een even indringende brief kreeg Brandsma in 1920 van zijn voormalige leraar toen hij het opnam voor de omstreden Vlaamse schilder Albert Servaes, wiens kruisweg voor ophef zorgde in kerkelijke kringen en zelfs weggehaald moest worden uit de kerk waarvoor hij bedoeld was.

hypertheologisch register aan. Maar zou het niet kunnen dat dit laatste juist te maken heeft met de intuïtie van Titus Brandsma dat de theologie een belangrijke bijdrage kan leveren aan het nieuwe godsbeeld dat ons kan bevrijden uit de abstracte ideologieën die zijn tijd — en wellicht ook de onze nog — regeren? Deze theologie heeft, zoals hij al in de diesrede had gezegd, de ervaringen van de mystieke schrijvers nodig — daar liggen de bronnen die door academische theologen maar al te graag vergeten of genegeerd worden. Wanneer Titus Brandsma hier een dergelijk abstract taalgebruik hanteert, doet hij dit juist om de abstract geworden theologie weer in te bedden in het hart van de mensen. In de hier gepubliceerde tekst *Maria in haar verhouding tot de Drie Goddelijke Personen* wordt Maria opgevoerd als de concrete gestalte die de menselijke godsrelatie bij uitstek verwerkelijkt.

Wie over Maria nadenkt, komt als vanzelf in het goddelijke terecht. God is liefde en in Maria komt tot uitdrukking hoe God de mens liefheeft. Zij is de maan, die zelfs in de donkere nacht nog het licht van de liefde laat gloeien. Brandsma geeft zichzelf helemaal bloot wanneer hij zegt dat hij bij de beschouwing van Maria alleen maar vreugde ervaart, een overweldigende vreugde, omdat zij het is die ons laat kennismaken met de liefde die God zelf is, en die in de verhouding van de drie goddelijke personen haar dynamische oorsprong vindt. Nadenken over Maria kan eigenlijk geen afstandelijke beschouwing zijn — nadenken over Maria is deel gaan uitmaken van de liefdesdynamiek van de goddelijke personen.